

Henri Charles de la Tremoille

gouverneur van 's-Hertogenbosch

De Staten-Generaal benoemden deze Franse edelman (1620-1672), prins van Tarente, hertog van Thouars en beroepsmilitair op 7 maart 1665 tot gouverneur van de vestingstad 's-Hertogenbosch. Hij zou het militaire gezag over de stad tot 25 juli 1670 uitoefenen.

In het capitulatieverdrag van 1629

staat in artikel xxiiii 'item dat over dese stadt geenen anderen Gouverneur nog substituyt van dien en sal worden gestelt dan eene van den huysse van Nassau ofte andere Nederlantsche Heeren ofte Landsaten'. De Staten-Generaal hielden zich meestal doof als de stadsregering aandrang op naleving van dit artikel, maar met de benoeming van de prins van Tarente

kreeg de stad inderdaad een verwant van 'Nassau' in huis. De nieuwe gouverneur was namelijk een achterkleinzoon van Willem de Zwijger van moeders- en van vaderszijde! De prins had bovendien een indrukwekkende militaire carrière achter de rug. Van 1631 tot 1648 was hij in dienst van het Staatse leger en daarna was hij als militair actief in Frankrijk tijdens de *Fronde*, de strijd van de adel tegen kardinaal Mazarin. Vanaf 1662 is hij weer in dienst van de Republiek.

En zo komen wij weer terug in Den Bosch, wat u ook mag verwachten in dit tijdschrift. De prins begon op 25 mei 1665 aan zijn nieuwe ambt. Wat verdiende zo'n gouverneur eigenlijk? De Staten betaalden hem f 5000,- per jaar en zijn woonlasten.¹ Zoals we in de *Stadsrekeningen* van Van Zuijlen kunnen nalezen onder het kopje 'Uitgaven voor schenkingen aan heeren, edelen, gedeputeerden en andere voorname personen', ontving hij daarnaast jaarlijks een schenking van f 1500,- en zijn vrouw kreeg f 500,-. Bij speciale gelegenheden kwam de stad extra over de brug: toen bijvoorbeeld dochter Anna Maria Sylvia Brabantina in juli 1666 werd geboren schonk de stad een forse som: f 500,- ter gelegenheid van de doop en een zelfde bedrag als 'pillegeeff van de jonge princes'.² Het stadsbestuur hoopte waarschijnlijk dat de gouverneur zich bij zijn superieuren in Den Haag in zou zetten voor de Bossche zaak.

Toen de prins van Tarente enige maanden in functie was, brak de Tweede Engelse Oorlog uit (1665-1667). Deze werd op zee tegen Engeland gevoerd, maar de Engelse koning had de bisschop van Munster, Bernard van Galen ('Bommen Berend'), met behulp van flinke subsidies weten over te halen de Republiek aan te vallen. Dit betekende voor Den Bosch in eerste instantie dat het garnizoen werd versterkt. In 1666 werd de Meierij geteisterd door Munsterse troepen,

net zoals de rest van het huidige Noord-Brabant overigens. De gouverneur kwam pas in actie toen Munsterse troepen zich verschanst bleken te hebben op het kerkhof van Oudenbosch in de Baronie van Breda. Hij trok met 4000 manschappen tegen deze troepen ten strijde, wist ze te verdrijven, leverde slag met hen bij Wouw en maakte in totaal ongeveer 1200 krijgsgevangenen. Een gedeelte daarvan voerde hij mee naar de stad. Met de vrede van Breda, 26 juli 1667 kwam een eind aan de Tweede Engelse Oorlog. De Republiek vierde feest toen de Vrede officieel werd afgekondigd. In 's-Hertogenbosch werden pektonnen aangestoken en liet de stadsregering de schutterijen een feestelijke parade houden. De prins van Tarente feestte in de citadel. Van Heurn schrijft hierover in zijn *Historie der stad en Meyerye van 'sHertogenbosch*: 'des avonds werd er een Vuurwerk afgestookt, verbeeldende een Leeuw, en een Luipaard, die hunne pooten vereenigden. Boven dezelve zag men twee Duiven zweven, ieder met een Olyftakje in den bek, waar in men door het vuur, het woord *Pax*: dat is Vrede zag. Hooger was een Kroon, met het woord *Vivat*: Rontsom deeze stond in brandende letteren; *Valeant, qui inter nos dissidia quaerunt*. Dat is: Laaten zij heenen gaan, die tusschen ons twist zoeken. Ter wederzyde waren twee spitse zuilen, vyftien voeten hoog; op de eene was het woord *Consilio*: dat is door Beleid, met de Zon, en op de anderen *Armis*, dat is door de wapenen, met het vuur verbeeld. Daar voor was de Nederlandse Leeuw, uit wiens zwaard, en pylen vuur kwam, gesteld.'

In 1668 verliet de prins onze stad: de Republiek had zich aangesloten bij de Triple Alliantie (een verbond tegen Frankrijk tussen Engeland, Zweden en de Republiek) en de prins vond het blijkbaar verstandig om zijn steun aan Lodewijk xiv te betuigen en zo zijn belangen in Frankrijk veilig te stellen. De Zonnekoning was hier blij mee,

maar merkte wel op dat Tarentes geloof een goede verstandhouding met het hof in de weg stond. De prins keerde in het voorjaar van 1670 weer terug op zijn gouverneurspost. Maar blijkbaar had hij al besloten naar Frankrijk terug te keren en zich te bekeren, want hij nam al vrij snel ontslag, op 25 juli. Het is overigens vreemd dat de Staten-Generaal de stad hier niet over informeerden. De stadsregering moest het nieuws 'uit de krant' vernemen, in dit geval de *Hollandsche Mercurius* van Pieter Casteleijn. De prins schreef nog wel een brief vanuit Parijs (!), gedateerd 22 augustus 1670, waarin hij uitlegt dat hij na rijp beraad zijn functie heeft moeten neerleggen en dat hij goede herinneringen heeft aan zijn verblijf in de stad.

Met deze brief verdwijnt de prins uit de Bossche geschiedenis. Maar om het verhaal af te maken: in oktober 1670 ging hij over tot het katholieke geloof en vestigde zich in Thouars. Het is niet waarschijnlijk dat zijn bekering hem veel hoofdbrekens heeft bezorgd, want onze prins was op het gebied van religie zeer pragmatisch. Dit had gedeeltelijk met zijn jeugd te maken. In zijn Franstalige memoires - zie A. van Sasse van Yssel in *Taxandria* 19 (1912) - schrijft hij dat hij eerst protestant was, daarna katholiek werd om zijn vader te gehoorzamen, weer protestant werd op aanraden van zijn moeder en om carrière te kunnen maken in de Republiek en tenslotte op een gevorderde leeftijd opnieuw katholiek, zoals we hierboven zagen.

Noten

- 1 Ter vergelijking: een meester-metselaar verdiende per jaar circa 400 gulden.
- 2 Pillegift = doopgeschenk ('pille' = petekind).